Valiokunnan lausunto PeVL 46/2026 vp– HE 77/2026 vp

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta (HE 77/2026 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu, oikeusministeriö
- professori Tuomas Ojanen
- professori Tomi Voutilainen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- professori Olli Mäenpää

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Syyttäjälaitoksesta annettua lakia ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettua lakia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Hallitus katsoo, että lait voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 46/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi rikosasioiden tietosuojalain mukaista Syyttäjälaitoksen rekisterinpitovastuuta. Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin lisättäisiin tätä koskevat säännökset, joiden yksityiskohdissa huomioitaisiin perusoikeusherkkä sääntelykonteksti. Syyttäjälaitoksen olisi rekisteröitävä rikosasiat niille varattuun käsittelyjärjestelmään, ja Syyttäjälaitos olisi rekisteröimiinsä rikosasioihin ja esitutkinta-aineistoihin sisältyvien henkilötietojen rekisterinpitäjä.

(2) Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan sekä 12 §:ssä säädetyn julkisuusperiaatteen kannalta. Esityksen säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa on pidetty suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon siksi, että erityisesti 1. lakiehdotuksen säännökset poikkeavat yksityiskohtaisuuden ja kattavuuden osalta valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneesta käytännöstä.

(3) Henkilötietojen käsittelyyn muun muassa syyteharkinnassa ja muussa rikokseen liittyvässä syyttäjän toiminnassa sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki). Rikosasioiden tietosuojalailla on pantu täytäntöön niin sanottu poliisidirektiivi. Perustuslakivaliokunta katsoi osana perustuslain henkilötietojen suojaa koskevaan tulkintakäytäntöön kohdistuvaa tarkistusta, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuoja-asetus, poliisidirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 7). Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on sanotun johdosta tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (ks. myös PeVL 14/2018 vp, s. 7). Perustuslakivaliokunta toteaa, ettei sillä edellä sanottu huomioidenkaan ole yksityiskohtaisuuden ja kattavuuden osalta huomautettavaa nyt ehdotettuun sääntelyyn.

(4) Perustuslakivaliokunta kiinnittää perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetyn asiakirjajulkisuuden ja 21 §:n 2 momentissa turvattuun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin kuuluvan oikeudenkäynnin julkisuuden kannalta huomiota siihen, että hallituksen esityksessä kategorisoidaan rikosta koskevat tiedot varsin laajasti arkaluonteisiksi tiedoiksi, vaikka kaikilta osin näitä tietoja ei suojata julkisuus- ja tietosuojalainsäädännössä arkaluonteisina tietoina.

(5) Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 14/2018 vp, PeVL 5/1999 vp). Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 54/

2014 vp ja PeVL 10/2014 vp). Perustuslakivaliokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota sanottuun.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 11.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Onni Rostila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Pertti Hemmilä kok
varajäsen Jani Mäkelä ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen